

Рецензия

за дисертационен труд на Пенка Стефанова Чернаева
на тема „Роля на информационната система в процеса на
дигитална трансформация на аграрното предприятие“
за придобиване на образователната и научна степен „доктор“
по докторска програма „Приложение на изчислителната техника в
икономиката“

Рецензент: проф. д-р Владимир Стоянов Сълов,
от Икономически университет – Варна, професор и доктор по
„Приложение на изчислителната техника в икономиката“, член на научното
жюри по конкурса съгласно заповед на Ректора на Стопанска академия –
гр. Свищов № 341 / 28.04.2026 г. и определен за рецензент на първото
заседание на журито на 29.04.2026 г.

I. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд, както показва и заглавието му, е посветен
на изследване и усъвършенстване на информационните системи в аграрните
предприятия и по-точно зърнопроизводствените такива.

Въпреки че не съм специалист в областта на агробизнеса,
оценявам темата като актуална, тъй като информационното обслужване и
информационните системи се развиват непрекъснато и всяко едно
предприятие следва да се възползва в най-добра степен от това развитие.

Общият обем на труда е 256 стр., като включва въведение, 3 глави,
заключение, библиография с 222 източника, приложения, а също списъци на
използваните съкращения, фигури и таблици (в началото на труда).

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд

Въведението е стегнато.

Авторът е дефинирал като теза „еволюцията на информационните системи в аграрните предприятия от отчетни към интелигентни и аналитични платформи е определяща предпоставка за реализиране на пълноценна дигитална трансформация на производствените и управленските процеси“.

Обект на дисертацията е „процесът на дигитална трансформация в зърнопроизводственото предприятие“, а предмет – „влиянieto на информационните системи върху процеса на дигиталната трансформация на аграрното предприятие и възможностите за тяхната оптимизация чрез съвременни подходи и технологии“.

Поставено е ограничение „върху предприятия, занимаващи се предимно със зърнопроизводство, с акцент върху специфичните процеси в агробизнеса“.

Цел на труда е „да се изследва ролята на информационната система в процеса на дигитална трансформация на аграрното предприятие и да се предложи модел за оптимизация на тази система за повишаване на ефективността“.

Приемам тезата и целта като удачни, имам някои бележки по предмета, обекта и ограничението, които ще бъдат направени по-долу.

Глава първа е в обем от 59 стр. и е озаглавена „Информационните системи в зърнопроизводственото предприятие“. Разглеждат се информационните системи по принцип, видовете, приложението и значението им в аграрния сектор, вкл. по-конкретно в зърнопроизводственото предприятие, информационни системи а управление на земеделската земя в България, предизвикателства и тенденции в дигитализацията на аграрния сектор. Авторът обобщава, че „информационните системи представляват фундаментален инструмент за

модернизация на аграрното предприятие. Те подпомагат вземането на решения, подобряват управлението на ресурсите и създават основа за устойчиво и конкурентоспособно развитие в условията на дигитална икономика“.

Глава втора е в обем от 79 стр. и е озаглавена „Анализ на възможностите и ролята на съвременните технологии в дигиталната трансформация на зърно производственото предприятие“. Както показва заглавието ѝ, в нея се прави анализ на текущото състояние на дигитализацията в зърнопроизводството, разглеждат се съвременните информационни технологии, приложими в тази дейност, а също влиянието на дигиталната трансформация върху ефективността на производството. Основните изводи от главата са, че „дигиталната трансформация в зърнопроизводството е в процес на развитие, но остава неравномерна и ограничена от структурни, финансови и кадрови фактори. Потенциалът на технологиите е значителен, но за да бъде реализиран, са необходими целенасочени политики, инвестиции в човешки капитал и подобряване на достъпа до дигитални услуги. Само чрез системен подход, включващ държавата, научните институции и бизнеса, може да се постигне устойчиво и конкурентоспособно дигитално земеделие“.

Глава трета е в обем от 80 стр. и е озаглавена „Модел за дигитална трансформация на зърнопроизводственото предприятие“. Главата започва с изисквания към модела, основни принципи за изграждане на дигитална стратегия и КРІ показатели и икономически ефекти от приложението му. Следва представянето на модела по същество, в т.ч. фази, неговата архитектура, взаимодействие между компонентите. Главата завършва с оценка и валидиране на модела, което включва практическо приложение и тестови сценарии, очаквани ползи, възможности а развитие и надграждане.

Заключението на труда представя „обобщение на резултатите“, след което „резултати“, което по-скоро би следвало да се нарекат приноси, и накрая препоръки за бъдещи изследвания.

Като цяло дисертацията има достатъчно подходяща структура и съдържание.

Не се открива плагиатство.

Приложеният автореферат отразява вярно съдържанието на дисертационния труд.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд

Още в началото на рецензията отбелязах, че дисертацията има актуална тема, най-малкото защото повишаването на ефективността на коя да е дейност с помощта на информационните технологии и системи е винаги актуално. След прочита на цялото изложение, тази констатация се засилва, тъй като изглежда, че зърнопроизводствените предприятия в България имат още по-силна необходимост от подобна трансформация и оптимизация.

Особено впечатление прави, че авторът познава отлично характеристиките, процесите и проблемите на аграрните и най-вече зърнопроизводствените предприятия в България – нещо, което е още по-важно за дисертация с подобна тема и съдържание.

Използвани са значителен брой източници, които са цитирани коректно, използвани са подходящи средства за онагледяване.

Бих посочил приноси основно в следните направления:

1. Направени множество наблюдения, изследвания, анализи, касаещи аграрните и особено зърнопроизводствените предприятия, тяхното състояние и проблеми по принцип като икономически субекти.

2. Изследванията са направени и специално в посока дигитализация и дигитална трансформация, тъй като състоянието на

информационните системи на предприятията в много голяма степен оказва влияние върху тяхната ефективност.

3. Предложен е модел за дигитална трансформация и оптимизация на информационните системи с цел повишаване на ефективността на зърнопроизводствените предприятия, а също модел на информационна система за управление на поземлените отношения с изкуствен интелект.

Докторантът е посочил, че има общо 4 публикации по темата на дисертацията – 2 статии и 2 доклада, по 1 от всяка група самостоятелно и по 1 – в съавторство. Намирам ги за достатъчни и даващи някаква гласност на идеите на труда. Отправлям бележка, обаче, че заглавието на едната публикация и линкът към нея са дадени грешно в списъка и се наложи да издирвам има ли публикация и как се казва тя.

Докторантът отговаря на минималните национални изисквания за образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.8 Икономика.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд

Предметът и обектът е можело да се дефинират и формулират по-добре, например „влиянието на информационните системи върху ... дигиталната трансформация“ за мен не звучи логически издържано, но донякъде зависи и от разбиранията на автора, за което ще задам въпрос по-долу.

Авторът си поставя още в началото ограничение „върху предприятия, занимаващи се предимно със зърнопроизводство, с акцент върху специфичните процеси в агробизнеса“. Ако е така – тогава би могло и заглавието на дисертацията да бъде само за зърнопроизводствените предприятия. От друга страна, често се коментират и други сфери на агробизнеса, което в известна степен води до несистематичност, а понякога и разводняване.

Намирам съдържанието на първа и донякъде на втора глава за прекалено обширно, с прекалено много описания на различни технологии, донякъде и с повторения. Според мен, дисертацията щеше да е много по-добра, ако първите две глави бяха сведени до една, втората беше посветена изцяло на предлагания модел в по-големи детайли, а третата – на апробацията му, също по-подробно разработена и описана.

Във връзка и с основните мои бележки, бих задал следните въпроси:

1. Има подобни текстове в дисертацията, но все пак бих искал да чуя как авторът определя понятията „информационна система“ (в ед.ч.), „информационни системи“ (в мн.ч.), „дигитализация“, „дигитална трансформация“ и връзката между тях.

2. Към ограничението не се споменава България. Означава ли това, че предложенията са валидни и за други държави или касаят само България?

3. В дисертацията стотици пъти се говори за ефективност. Но как можем да измерим ефективността на информационните системи и технологии?

V. Обобщено заключение и становище

Разглежданият труд е посветен на актуален проблем, има подходяща тема, структура и съдържание. Въпреки направените от мен бележки, считам, че дисертацията „Роля на информационната система в процеса на дигитална трансформация на аграрното предприятие“ отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение. Давам положителна оценка на дисертацията и предлагам на Пенка Стефанова Чернаева да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по докторска програма „Приложение на изчислителната техника в икономиката“.

18.05.2026 г.

гр. Варна

Рецензент:

(проф. д-р Вл. Сълов)